

Aluehallitus 23.10.23 ajankohtaiset asiat: esitys yhteistoimintamenettelyn jatkamisesta vuonna 2024

Asian tausta

Pohjois-Savon hyvinvointialueella on käynnissä 31.12.23 saakka liikkeenluovutuksen jälkeiset yhteistoimintaneuvottelut. Toimialat päättävät organisoitumista koskevat vuoden 2023 muutokset vuoden loppuun mennessä. Yhteistoimintamenettelyn taustalla on laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella. Yhteistoimintamenettelyllä turvataan henkilöstön vaikutusmahdollisuudet lain piirissä olevissa työnantajan päätösasioissa. Muutokset on yhteistoimintalain lain hengen mukaisesti suunniteltava vuoropuhelussa henkilöstöjärjestöjen edustajien kanssa.

Arvio 2024

Johdon arvion mukaan yhteistoimintaneuvotteluja tulisi jatkaa osana vuoden 2024 talousarviota mahdollisina toimenpiteinä ja osana tuottavuusohjelman mukaista toimeenpanoa.

Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallitus käsitteli 9.10.2023 hyvinvointialueen talousennustetta vuodelle 2023. Ennusteen perusteella laaditun tilinpäätösennusteen mukainen alijäämä vuodelle 2023 oli noin 91,6 miljoonaa euroa. Pohjois-Savon hyvinvointialueen talousarvio tulee 17.10.23 tiedon perusteella olemaan 25-35 miljoonaa euroa alijäämäinen vuonna 2024. Vuodelta 2023 kertyvä talouden alijäämä tulee kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

Hyvinvointialueen talousarviossa vuodelle 2024 on asetettu toimialakohtaisia ja koko hyvinvointialueen yhteisiä tavoitteita talouden sopeuttamiseksi. Ko. toimenpiteiden avulla säästötoimia kohdentuu arviolta 40-45 miljoonaa euroa vuodelle 2024. Mikäli em. säästötoimet eivät olisi riittäviä alijäämän kattamiseksi, ennakoidaan, että talouden sopeuttaminen edellyttäisi myös henkilöstömenojen pysyviin vähennyksiin liittyviä toimia vuonna 2024. Muutoksilla ei kuitenkaan vaarannettaisi asiakas- ja potilasturvallisuutta ja huolehdittaisi asianmukaisesti lakisääteisestä palvelutuotannosta.

Talouden tilannekuva on oleellisesti muuttunut. Hyvinvointialuestrategian ja lainsäädännön mukaisilla toimenpiteillä ei ole realistisesti mahdollista päästä ylijäämäiseen tulokseen vielä vuonna 2024 johtuen siitä, että rahoituksen tarkistus suhteessa todellisiin kustannuksiin tehdään vasta vuodelle 2025. Hyvinvointialueen taloudellinen tilanne edellyttää uusia toimintatapoja palvelutuotannossa, toiminnan uudelleen organisointia edelleen ja talouden sopeuttamista tuottavuusohjelman toimenpiteiden mukaisesti hyvinvointialueen rahoituksen riittämättömyyden vuoksi. Kyseisten toimenpiteiden käsittelyä on edelleen vuonna 2024 jatkettava lain mukaisessa yhteistoimintamenettelyssä, sillä ne voivat johtaa henkilöstövaikutuksiin.

Ehdotettu muutos vuodelle 2024

Esitämme, että aluehallituksessa käydään linjakeskustelu mukaan lukien mahdolliset tuotannollisin ja taloudellisin perustein käynnistettävät yhteistoimintamenettelyt vuonna 2024. Toimenpiteisiin voisi liittyä mm. palvelussuhteen ehtojen muutoksia (viimesijaisina keinoina irtisanomiset, osa-aikaistamiset ja lomauttamiset). Johtavien viranhaltijoiden velvollisuutena on ohjata ja seurata taloutta ja toimintaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tilivelvollisten viranhaltijoiden näkemys on, että taloustilanteesta johtuen em. keinoja ei voida sulkea pois, mikäli ennakoitujen toimet eivät olisi riittäviä.

Hyvinvointialueen päivitettävä tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma sisältää henkilöstövoimavaroihin kohdistuvana taloudellisenä tavoitteena noin 15 miljoonaa euron kustannusten aleneman kolmen vuoden uudistamisen aikana. Sairauspoissaolojen vähentämiseksi on käynnissä erillinen ohjelmatyö yhteistyössä työterveyshuollon ja Kuopion kaupungin kanssa. Onnistuminen em. tavoitteissa vähentää tulevana vuosina kokonaishenkilöstösäästöavoitteita. Toimialojen muiden sopeuttamistoimien tavoitteeksi jää noin 25 – 30 milj. euroa. Ohjelma koskee koko hyvinvointialueen konsernia mukaan

lukien in-house-yhtiöt. Ohjelmaan sisältyvillä toimenpiteillä tuetaan tuottavuuden kasvua, henkilöstövoimavarojen oikeaa ja osaamiseen perustuvaa kohdentumista sekä työvoimakustannusten alentumista

Yhteistoimintamenettelyn tavoitteet vuodelle 2024

Yhteistoimintamenettelyn yhteydessä tarkastellaan muun muassa seuraavia asioita:

- tuottavuusohjelman ja toimialakohtaisten tavoitteiden konkreettinen toimeenpano ja em. henkilöstövaikutukset varsinaisessa toiminnassa ja tukipalveluissa
- muut toimialojen talouden sopeuttamistoimet, joilla talous saadaan tasapainoon vuoteen 2026 mennessä
- asiantuntijaselvityksen pohjalta organisoitumisen muutosten toimeenpano johtamisjärjestelmään, tavoitteena vapauttaa tai siirtää työpanosta varsinaiseen potilas- ja asiakastyöhön
- mahdolliset päällekkäisyydet hyvinvointialueen toiminnassa
- henkilöstökustannuksiin vaikuttaminen, mm. palvelussuhteiden vakinaistaminen ja siirtäminen varahenkilöstöön sekä henkilöstövuokrauksesta vaiheittainen luopuminen
- integrointia tukevat muutokset ja vaikutukset palvelutuotantoon sekä muutokset ostopalveluiden ja oman toiminnan suhteessa, jotka voivat aiheuttaa muutoksia myös henkilöstörakenteeseen.

Yhteenvetona esitys vuodelle 2024

Yhteistoimintamenettelyn kohteena vuonna 2024 olisi koko henkilöstö. Taloudellisista tai tuotannollisista syistä toimeenpantavaa osa-aikaistamista, lomauttamista tai irtisanomista koskevasta menettelyä ei rajattaisi pois, mutta em. toimia käytettäisi viimesijaisina keinoina, mikäli muutoin asetettuja taloustavoitteita ei saavutettaisi.

Em. linjauskeskustelussa on huomioitavaa, että lain mukaan yhteistoimintamenettelyt on käynnistettävä, kun työnantaja harkitsee toimenpiteitä, jotka saattavat johtaa yhden tai useamman työntekijän irtisanomiseen, lomauttamiseen tai osa-aikaistamiseen taloudellisin tai tuotannollisin perustein.

Tällöin työnantaja ei ole yhteistoimintamenettelyä aloittaessaan vielä tehnyt päätöstä mahdollisista henkilöstön vähennyksistä, vaan työnantaja vasta suunnittelee toimenpiteitä, joilla voi olla vaikutuksia henkilöstön määrään. Näitä ns. työvoiman vähentämistoimenpiteitä koskee normaalia laajempi yhteistoimintavelvoite. Jos kunnan tai hyvinvointialueen talousarvioehdotuksessa edellytetään sellaisia toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osa-aikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä heikennyksiä palvelussuhteiden ehdoissa, toimenpiteitä on käsiteltävä yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin kunnanhallitus tai aluehallitus tekee kunnan- tai aluevaltuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen.

(Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta edellyttää, että työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa käsitellään ainakin sellaiset asiat, jotka koskevat: 1) henkilöstön asemaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa, kunnan tai hyvinvointialueen palvelurakenteessa, kuntajaossa tai kuntien tai hyvinvointialueiden tai näiden välisessä yhteistyössä; 2) palvelujen uudelleen järjestämisen periaatteita, jos asialla voi olla ulkopuolisen työvoiman käytöstä tai liikkeen luovutuksesta johtuvia tai muita olennaisia henkilöstövaikutuksia; 3) henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyviä periaatteita ja suunnitelmia; 4) taloudellisista tai tuotannollisista syistä toimeenpantavaa osa-aikaistamista, lomauttamista tai irtisanomista.)

Esitys: aluehallitus linjaa 23.10.23 yhteistoimintamenettelyä vuodelle 2024.

Hyvinvointialueen talousarvio vuodelle 2024 käsitellään 10.11.2023 yhteistoimintaelimen kokouksessa, joten mahdolliset yhteistoimintamenettelyt ml. tuotannolliset ja taloudelliset menettelyt tulisi linjata em. talousarvion käsittelyn yhteydessä. Johto esittää, että Pohjois-Savon hyvinvointialueella käytettäisi vuonna 2024 ensisijaisena toimina toimialojen tuottavuusohjelman mukaisia toimia, mutta haasteellisessa taloustilanteessa tuotannollisia ja taloudellisia perusteita ei suljettaisi tässä epävarmassa taloustilanteessa pois keinovalikoimasta.